

Aile politikaları ekseninde Türkiye’de yeni muhafazakârlık ve sosyal refah muhafazakârlığı

Sıla Sabancılar Eren¹ , Nurten Ebru Özdemir² 

¹ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis/Türkiye;

² Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis/Türkiye

ÖZET

Yeni muhafazakârlık değişime direnç göstermeyen, teknolojik ve ekonomik gelişmeleri kamu politikalarına uyarlayan bir ideolojidir. Yeni muhafazakârlık, Yeni Sağ ideolojiyle güçlü bağlar kurarken, kamu politikalarında farklı muhafazakârlık uygulamalarına rastlamak mümkündür. Sosyal refah muhafazakârlığı da kamu politikaları içinde ele alınan önemli bir sosyal politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de siyasal olarak milliyetçilikle bütünleşme eğilimi gösteren yeni muhafazakârlık, sosyal politika açısından da sosyal refah muhafazakârlığıyla bütünleşir. Türkiye’de aile politikaları ise özellikle sosyal refah muhafazakârlığını gözlemleyebileceğimiz alanlardan biridir. Bu çalışmada muhafazakârlık, yeni muhafazakârlık ve sosyal refah muhafazakârlığı kuramsal açıdan ele alınacaktır. Aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisini gözlemleyebildiğimiz Almanya, Avusturya, Fransa, Belçika, İtalya ve Türkiye’nin çeşitli açılardan karşılaştırılması çalışmanın bilimselliği açısından önemli görülmektedir. Aile politikaları ekseninde aile refahı, çalışma yaşamı, aile politikaları ve politika uygulama alanlarının ayrı ayrı ele alındığı makalede söz konusu ülkelerle karşılaştırma yapılmıştır. Türkiye’nin aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığını tercih ettiği makalenin temel iddialarından biridir. Bu iddia ise ülkemizdeki, çeşitli siyasal ve sosyal göstergeler üzerinden temellendirilmekte ve 6 ülkenin karşılaştırılması ile güçlendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Yeni muhafazakârlık, muhafazakârlık, sosyal refah muhafazakârlığı, sosyal refah, aile politikaları.

Neo-conservatism and social welfare conservatism in Türkiye in the framework of family policies

ABSTRACT

Neo-conservatism is an ideology that does not resist change and adapts technological and economic developments to public policies. While neo-conservatism establishes strong ties with the New Right ideology, it is possible to encounter different conservatism practices in public policies. Social welfare conservatism also emerges as an important social policy tool in public policies. Neo-conservatism, which tends to integrate politically with nationalism in Türkiye, integrates with social welfare conservatism in terms of social policy. Family politics in Türkiye is one of the areas where we can observe social welfare conservatism. This study will theoretically discuss conservatism, neo-conservatism, and social welfare conservatism. The comparison of Germany, Austria, France, Belgium, Italy, and Türkiye, where we can observe the social welfare conservatism typology in family policies, is considered important in terms of the scientificity of the study. In the article, in which family welfare, working life, family policies and policy implementation areas are discussed separately on the framework of family policies, comparisons are made with the countries in question. One of the paper’s main claims is that Türkiye prefers social welfare conservatism in family policies. This claim is based on our country’s various political and social indicators and strengthened by comparing 6 countries.

Atrf: Sabancılar Eren, S., & Özdemir, N. E. (2024). Aile politikaları ekseninde Türkiye’de yeni muhafazakârlık ve sosyal refah muhafazakârlığı. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 14(2), 637-657. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1271634>

KEYWORDS

New conservatism, conservatism, social welfare conservatism, social welfare, family politics.

Giriş

Modern siyasi ideolojilerden birisi olan muhafazakârlık, Türkiye açısından uzun yıllar mesafeli durulan konulardan birisi olmuştur. Muhafazakârlığı sadece dinle ilişkilendirme, modernizm ve laiklik karşıtlığı üzerinden tanımlama eğilimi yaygın bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle muhafazakârlık ve yeni muhafazakârlık yaklaşımlarını yeniden değerlendirme ve Türkiye’de kamu politikası bağlamında yaşanan dönüşümü hem siyasal hem de sosyal sonuçlar üzerinden açıklama önemli görünmektedir. Yeni muhafazakârlık özellikle son yıllarda bir kamu politikası tercihi biçiminde karşımıza çıkmakta ve sosyal refah muhafazakârlığı bağlamında sosyal politika uygulamalarının temelini oluşturmaktadır. 2002 yılından itibaren siyasal iktidarın yeni muhafazakâr ideoloji temelli kamu politikası yaklaşımı, Türkiye’de devlet politikasının da bu ekseninde değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Yeni muhafazakârlığın Türkiye açısından sosyal politika eksenindeki yansıması ise sosyal refah muhafazakârlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal refah muhafazakârlığı Türkiye’de devletin politika oluşturma sürecinde izlediği yollardan en önemlileri arasında yer almaktadır. Sosyal refah muhafazakârlığı, var olanının sürdürülmesi amacıyla devlet müdahalesini savunan, sosyal hizmet ve yardımları geleneksel işbölümü ve araçlarla çözüme taraftarı olan bir tipolojidir. Türkiye’de başta sosyal güvenlik uygulamaları ve sosyal yardımlar olmak üzere sosyal koruma bağlamında değerlendirilen pek çok uygulamada sosyal refah muhafazakârlığının izlerini bulmak mümkündür.

Sosyal refah devleti ile ilgili çalışmalarda araştırmacılar yoğun olarak ilgi gören sosyal refah tipolojileri sınıflandırmasına odaklanmışlardır. Sosyal politikanın da hem amaçları hem de araçları arasında yer alan sosyal refah devleti tipolojileri aynı zamanda karşılaştırmalı sosyal politika uygulamalarının da merkezinde yer almaktadır. Bu kapsamda Esping–Andersen’in üç farklı refah tipolojilerini ayıran çalışması ortaya çıkana kadar, araştırmacılar ülkeleri, farklı rejimler, modeller ve tipolojiler altında sınıflandırmışlardır. Ancak günümüzde refah devleti tipolojilerinin sınıflandırması olarak en çok benimsenen Esping– Andersen’in “Three Worlds of Welfare Capitalism” adlı kitabında ana hatları çizilen sınıflandırma bugün de varlığını devam ettirmektedir. Esping- Andersen(1990, s.26-27) refah tipolojileri sınıflandırmasında muhafazakâr ülkeleri; Almanya, Avusturya, Fransa, Almanya ve İtalya örnekleri üzerinden açıklamaktadır. Ancak bu sınıflandırma içerisinde İtalya’yı dâhil etmesi birçok eleştiri almasına neden olurken; yazar bu eleştiriler karşısında İtalya’yı bu refah tipolojisine dâhil etmesinin sebebi olarak bu refah tipolojisinin büyük bir heterojenlik içerdiğini öne sürmüştür. İlerleyen süreçlerde refah tipolojisi sınıflandırmasına yönelik yapılan çalışmalarda yeni bir sınıflandırma yapılarak İspanya, Portekiz, Yunanistan, İtalya ve Türkiye’nin de dâhil olduğu Güney Avrupa refah tipolojisi sınıflandırması yapılmıştır (Ülgen ve Özalp, 2017, s.651). Söz konusu sınıflandırmadan yola çıkarak hem muhafazakâr hem de Güney Avrupa refah tipolojileri sınıflandırmasında heterojen bir yapının hâkim olması nedeniyle bu çalışmada Türkiye ve İtalya verileri de irdelendiğinde; sosyal refah muhafazakârlığının izlerini bulmak mümkündür. Bu çalışmada öncelikle muhafazakârlık ve yeni muhafazakârlığın kavramsal çerçevesi değerlendirilerek, sosyal refah muhafazakârlığının kamu politikalarında nasıl yer aldığı tartışılacaktır. Sosyal refah muhafazakârlığının farklı ülkelerdeki uygulamaları da daha bilimsel bir karşılaştırma yapmaya yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisinin uygulandığı iddiasını kuramsal ve veriler çerçevesinde açıklamaktır. Bu nedenle çalışmanın ilk başlığında muhafazakârlık ve yeni muhafazakârlığın kuramsal temelleri açıklanmış ve her iki ideolojinin birbirinden ayrıştığı alanlar değerlendirilmiştir. Çünkü Türkiye ideolojik olarak muhafazakâr değil; Yeni Muhafazakâr temalar ekseninde ekonomik, politik ve toplumsal alanda

kamu politikalarını uygulamaktadır. Makalenin izleyen başlığında ise yeni muhafazakâr ideolojinin aile politikalarına yaklaşım biçimi ve hangi değerler çerçevesinde aileyi tanımladığı açıklanmaktadır. Yeni muhafazakârlığın bir alt dalı olan sosyal refah muhafazakârlığını açıkladığımız alt başlıkta; sosyal refah muhafazakârlığının ayırt edici nitelikleri ve dünyadaki refah tipolojileri hakkında bilgi verilmektedir. Makalenin izleyen bölümünde aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisini uygulayan ülke örnekleri ve Türkiye’de aile politikaları karşılaştırmalı olarak sosyal politika uygulamaları verileri ile ele alınmıştır. Pandemi nedeniyle OECD tarafından hazırlanan veriler sınırlı olduğu için, ulaşılamayan veriler söz konusudur. Ülke karşılaştırmalarının ana eksenini ailenin değişen rolü, sosyal refah uygulamaları, aile refahı uygulamaları, çalışma yaşamı, aile politikaları, ebeveyn izni ve çocuk bakım külfeti çerçevesinde sosyal refah muhafazakârlığının değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Türkiye açısından politika önerileri de sunan makalemizin Türkçe literatürdeki eksikliği gidereceği düşünülmektedir.

Muhafazakârlık ve Yeni Muhafazakârlık İdeolojisi

Modern siyasi ideolojilerden birisi olan muhafazakârlık, Aydınlanma Dönemi fikirlerine eleştirel yaklaşan bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. İzleyen süreçte güçlü bir revizyona uğrayan muhafazakârlık, özellikle yirminci yüzyılda Yeni Sağ ideoloji ile güçlü bağlar kurarak, siyasal, ekonomik ve toplumsal açıdan pek çok ülkede etkili olmuştur. Kavramsal olarak muhafazakârlık, muhafaza etmek, var olanı korumak anlamına gelmekte, *AncienRegime’e* dönme isteğini yansıtmaktadır. 19. yüzyılda ideoloji olarak ortaya çıkan muhafazakârlık, tüm ideolojileri kökten biçimde etkileyen Fransız Devrimi’nin ortaya çıkardığı düşünceleri septik bir bakış açısıyla ele almaktadır. Muhafazakârlığın bu bakış açısı, farklı muhafazakârlık biçimlerinin ortaya çıkmasıyla, farklı ülkelerdeki siyasal pratiklerle çeşitlenmiş ve salt değişime direnç anlamına gelmemiştir.

Muhafazakârlığın geçmişe olan bağlılığı ve var olanı koruma güdüsü, geleceğin belirsizliğine karşı bir tercihi yansıtmaktadır. Ancak söz konusu tutuculuk, sabit olmayıp yüzyıllar içinde muhafazakârlığın farklı yorumlarını ortaya çıkarmıştır. 19. yüzyılda monarşi ve aristokrasiyi savunan muhafazakârlık; 20. yüzyılda paternalistik ve liberteryen eğilimlere göre sınıflandırılmış; İngiliz geleneğinde *muhafaza etmek için değişme* paradigması benimsenirken; Kıta Avrupası’nda muhafazakârlar 1945 sonrasında siyasal demokrasi ve sosyal reformları kabul etmişlerdir (Heywood, 2007, s.88). Bu yönüyle muhafazakâr ideoloji farklı siyasal değerlerden de beslenebilen, eleştirdiği ideolojilerle de bağ kurabilen bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhafazakarlık, kapitalist sınıf ilişkilerinin eleştirisini somutlaştıran ve organik bir toplumda en küçük birim olarak hiyerarşi, korporatizm ve ailenin korunması etrafında dönen anti-ütöpic fikirler geliştiren genel bir kültürel tutum olarak da ele alınmaktadır (Oorschot vd., 2008, s.79).

Muhafazakârlığın temel ilkeleri hakkında uzlaşma mevcuttur. Bu bağlamda muhafazakâr ideolojinin önemli öncülerinden Burke’ün görüşlerine sıklıkla başvurulmaktadır. Burke rasyonel akla karşı insanların doğal tutkuları, duyguları olduğuna dikkat çekmekte, geleneklerin toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği konusunda zımnî bir işlevi olduğunu dile getirmektedir (Duman, 2013, s.328-337). Ayrıca Burke siyasal faaliyetin toplumsal mühendislikle değil de toplumsal yaşamın kendi iç gelişimiyle beslenmesi gerektiğine ve yönetilen ile yönetenlerin ahlaki olarak uyumlu olmasının gönüllü itaat ve istikrarlı özgürlük yaratacağına dikkat çekmektedir (Duman, 2013, s.328-337). Muhafazakârlığın temel ilkelerini Huntington (1957, s.456) ise şu şekilde özetlemektedir:

- Meşruiyet ve var olan düzen ilahi bir yaptırım aşılacaktır.
- Toplum yavaş gelişim gösteren, organik bir yapıdadır.
- Deneyim evrensel önermelerden daha iyi bir kılavuzdur.
- İnsanın doğası kötüdür, insanın vizyonu sınırlıdır.
- Toplum bireyden üstündür.
- Hiç denememiş bir projeye karşı yerleşik bir hükümet planı lehedir.
- Tüm sivil toplumlarda farklılaşma, hiyerarşi ve liderlik söz konusudur.

Bu yönüyle muhafazakârlık toplum-birey ilişkisinde; birey doğasından ve sınırlılığında yola çıkarak toplumun, tarihsel deneyimlere sahipliği neticesinde daha önemli bir yapı olarak ele almaktadır. Deneyim, bilgelik, kılavuzluk gibi değerler yaşanmışlıklar içerdiğinden; soyut bilgilere, düşünce sistemlerine göre daha değerli kabul edilmektedir. Diğer yandan yerleşik düzenin bilinebilirliğine duyulan güven de söz konusudur. Sivil toplumdaki hiyerarşik ilişkiler ve farklılıklar da her zaman olan ve olacak bir nitelik olarak ele alınmakta ve olağan görülmektedir. Muhafazakârların aramaktan çok elindekini tutma eğiliminde olduğunu belirten Alexander (2015, s.1992) tanıdık olanın bilindik olana; gerçek olanın mümkün olana tercih edildiğini ve öngörülmeyle sonuçlar ile insanın kusurlu bir varlık olması nedeniyle muhafazakârlığın dünyayı değiştirme zorunluluğu olmadığına inandığını belirtmektedir. Bilinmeyene duyulan kuşku, var olanın korunması gerektiği üzerine düşünceleri odaklarken; bu durumun yaşanmışlıklar dolayısıyla daha gerçekçi olduğu görüşü hâkimdir. Dolayısıyla muhafazakârlık diğer ideolojilerde olduğu gibi *geleceğin ideal dünyasını* vaat etmekten kaçınmaktadır. Politik olarak muhafazakârlık irdelendiğinde farklı nitelikler öne çıkmaktadır. İlk olarak Avrupa aristokrasisinin mevcut sosyal düzenini korumak için uyguladığı politik bir programdır; ikinci olarak hiçbir değişiklik olmaması iddiasında bulunmamakta, aksine arzu edilen değişikliğin güvenli kılınması talebini içermektedir (Müller, 2006, s. 361-362). Söz konusu değerlendirme çerçevesinde, aristokrasinin statükosunun korunmasının hedeflenmesi muhafazakârlığın ilk biçimi olan *otoriter muhafazakârlık* anlayışını yansıtmaktadır. Zira dönem itibariyle (1700-1800'lü yıllar) herhangi bir sorgulamanın yıkıcı etkiye sahip olduğu iddiası güçlü biçimde savunulmaktaydı. İkinci olarak muhafazakârlık herhangi bir değişimi kökten reddeden bir ideoloji olmadığından Burke'ün görüşleri ekseninde değişimin yavaş, güvenli olarak ve geçmişin reddi biçiminde gerçekleşmemesi önem taşımaktadır.

Yeni Sağ ideolojiyle bağlantılı olarak tanımlanan yeni muhafazakârlık ise; Aydınlanma Felsefesine yapılan eleştiriyi kabul etmeme bağlamında öncülünden ayrışır. Yeni muhafazakârlığın belirgin özelliğinin *eski değerlerin büyük ölçüde liberal toplumu güvencelemek için savunulması* çerçevesinde açıklamaktadır. Bu bağlamda yeni muhafazakârlık anlayışı değişime direnç göstermeyi doğru bulmamakla birlikte *yeni* gelişmelerle (ekonomik, teknolojik vb.) de barışıktır (Bora, 2015, s.69; Erler, 2007, s.127). Bu yönüyle yeni muhafazakârlık, değişime direnç göstermeme ve diyalektik gibi bilimsel değerleri de kabul etmiş görünmektedir. Ancak yeni muhafazakârlığın Burke'den dinde geleneğe vurguyu ödünç aldığına bildiren Roskin vd. (2018, s.67), herkesin aynı haklara sahip olmasını savunurken; kadınlar ve azınlıkların özel haklara sahip olmalarına karşı çıktığını da vurgulamaktadır. Özellikle din perspektifli geleneksellik ve tüm bireylerin eşit özgürlük ve haklara erişimine karşı olumsuz yaklaşım, yeni muhafazakârlığın, geçmişle bağlarını yansıtmaktadır. Soğuk Savaş döneminde *anti-komünist* tutum; 11 Eylül'den sonra *anti-terörist* tutuma dönüşürken; iç siyasette muhalif hareketlere karşı milliyetçi ve korumacı pozisyon alındığını dile getiren Güler (2010, s.154-157); yeni muhafazakârlığın ekonomik alanda devlet müdahalesinin en aza indirilmesinden ancak diğer alanlarda geniş ve aktif bir hükümet müdahalesinden yana olduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle yeni muhafazakârlık milliyetçi bir görünüme de sahip olmaktadır. Bora (2015, s.69-70) yeni muhafazakârlığın temel tezinin modern liberal toplumların değerlerinden ayrılırlarsa yozlaşacakları üzerine olduğunu dile getirmekte ve konformizm ve statüko içerdiğini de eklemektedir. Ekonomik olarak liberal bir görünüm sergileyen yeni muhafazakârlık, devletin ve toplumun nasıl olması gerektiği konusunda *klasik muhafazakâr* bir görünüm taşımaktadır. Organik toplum tezini sürdüren ve ekonomiye müdahalesiz ancak güçlü devlet anlayışını savunan yeni muhafazakârlık ideolojisinin yeni toplumsal hareketlere, toplumsal muhalefete karşı tutumu onu milliyetçi reflekslere tutundurmaktadır. Beneton (2011, s.117) bu durumu günümüz muhafazakârlığının felsefi ve teolojik felsefi boyutlu olması ile açıklamakta ve bu muhafazakârlığın rasyonalizmin *kötü kullanımı* ve sübjektivizme karşı duruş ve mücadele sergilediğini dile getirmektedir.

Türkiye de 2002 yılından itibaren yeni muhafazakâr ideoloji ekseninde ele alınan ülkelerden biridir. Kalaycıoğlu (2007, s.233-252) muhafazakârlığın Türk siyasetinde sağcı ideolojinin özünü oluşturduğuna dikkat çekerken; gelenek, kültür, din ve bu kurumlardan doğan tüm kurumların

korunmasında sistematik bir çaba olduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle Türkiye’de yeni muhafazakârlığın kamu politikalarına yansıyan yüzü sosyal ve geleneksel yapılara uygun bir politika yaratma sürecine işaret etmektedir.

Türkiye’de yeni muhafazakârlık ekseninde ailenin konumunu değerlendiren Akdoğan (2004, s.70-71) muhafazakârlık için aile kurumunun önemini açıklarken; modern çağın en olumsuz yönünün aile kurumunda çözülme yaratması olarak nitelendirmektedir. Bu bakış açısı ise ailenin geleneğin ve kültürün taşıyıcısı olarak, hangi ekseninde hangi değerlerle kurumsal olarak devam etmesi gerektiği iddiasını da içermektedir. Türkiye’de muhafazakâr demokrasi tezi çerçevesinde bu dönemde hegemonik bir duruma gelindiğini belirten Birdal (2013, s.123), siyasal alanda bu durumu *gelenek icadı* olarak isimlendirmektedir. Yazar sembolik, ritüele dayanan ve ideolojik bir boyut taşıyan gelenek icadının aile, okul ve topluluğun sembolik yönlerini oluşturduğunu dile getirir (Birdal, 2013, s.123). Aile kurumundaki istikrarın devletin ve toplumun istikrarı üzerinde belirleyici konumuna atıf yapan yeni muhafazakârlık, aile kurumunun nasıl şekillenmesi gerektiği konusunda geleneğe başvurur. Bu nedenle de geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden vazgeçmez.

Yeni Muhafazakârlık ve Aile Politikaları

Yeni muhafazakârlık ideolojisinin kamu politikalarına yansıma döneminin siyasal örneklerini Reagan Dönemi ile anılan Yeni Sağ ideoloji çerçevesinde gözlemlemek mümkündür. Bu siyasetin muhafazakâr temelleri kamu politikalarının oluşturulma sürecinde “ideal” olan ve “makul” olanın ne olduğu tartışmasında da kendisini göstermektedir. İdeolojinin “ahlakilik” vurgusu, ilgili dönemde aile politikalarında kapsamlı bir devlet müdahalesini içerecek biçimde ele alınmıştır (Whitaker, 1987, s.11). Reagan Dönemi politikaların özellikle kadınların bedeni üzerindeki hakları reddeden bir anlayışla ele alındığı, hak temelli vurgunun ekonomik alanda gözlemlendiği ve erdeme dayandırılmış geleneksel değerlerle ahlaki bir vesayet savunusunun egemen olduğu savunulmaktadır (Bell, 1985, s.60). Dönemin en belirgin aile politikalarında kadınların üreme özgürlüklerinin sınırları, cinsel yönelim tercihlerinin gayri ahlaki niteliğinin aile yapısı üzerindeki olumsuz etkileri ve geleneksel aile yapısının korunması üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Yeni muhafazakârlığın aile politikalarında karşımıza çıkan temel eğilimi, toplumsal cinsiyetçi politikanın temellendirilmesinde gözlenmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması hedefine bir alternatif olarak ortaya çıkan ailenin anaakımlaştırılması, ailenin korunması, çocukların korunması, nüfusun korunması (kadınların üreme hakları) gibi gerekçelere dayanmaktadır (Kourou, 2021). Söz konusu gerekçeler irdelendiğinde tehdit olarak algılanan, cinsiyet eşitliğinin ve cinsiyet taleplerinin aile içi rolleri değiştirebileceği, kadınların geleneksel değerler ekseninde tanımlanamayacağı, natüralist cinsiyet anlayışından kopulacağı ve bu durumun gelecek nesilleri olumsuz etkileyeceği üzerinedir. Bu nedenle özellikle kadının kamusal alandaki temsilinin, aile kurumunun ve bu kurum içindeki sorumluluklarının gerisinde kalması gerekliliği üzerine bir paradigmaya dayanmaktadır.

Akkerman Avrupa’daki muhafazakâr partiler üzerine yaptığı çalışmasında göç ve entegrasyon sürecinin toplumsal cinsiyet politikalarına nasıl yansıdığını analiz etmiştir. İlgili çalışmada göç ve entegrasyon sürecinde muhafazakar partilerin, cinsiyet eşitliği vurgusunu belirginleştirdiği ancak; çocuk bakımı, üreme özgürlükleri ve istihdam olanakları ekseninde muhafazakar bir tutum sergileyerek, bu partilerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine verdikleri desteği seçme özgürlüğü argümanı çerçevesinde açıkladıklarını dile getirmektedir (Akkerman, 2015). Yazar bu araştırmasında muhafazakâr partilerin aile politikalarıyla ilgili önerilerinde olumlu terimleri istinasız tercih ettiklerini ve örneğin kadın istihdamına karşı çıkmak yerine geleneksel rolleri desteklediklerini dile getirmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır (Akkerman, 2015). Yeni muhafazakâr ideolojinin de belirgin özelliklerini gözlemleyebileceğimiz bir alan sunan araştırmaya göre; cinsiyet politikasında temel haklar ekseninde bir yaklaşım söz konusuysen; kadınların güçlendirilmesine yönelik politik tutumlarda kadının geleneksel aile rolleri bağlamında değerlendirildiği gözlemlenmektedir. Bu süreçte oluşan politik söylemin de odak noktasında

reddetme eğiliminden ziyade geleneksel rollerin desteklendiği söyleminin belirginleştiği ifade edilmektedir. Bu yönüyle kamu politikalarında doğrudan cinsiyetçiliğin hedeflenmediği ancak özellikle kadının aile içinde değerlendirilmesinin bir yansıması olarak politik alanda yer aldığı söylenebilmektedir.

Türkiye’de yeni muhafazakârlığın aile politikaları ile ilişkileri değerlendirildiğinde, cinsiyet eşitliğinin hangi perspektifle ele alındığı önemli bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Makalenin temel iddiası olan Türkiye’de aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığı, aile kavramının siyasal ve toplumsal açıdan değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda son yıllarda Türkiye’de kadın, aile ve cinsiyet eşitliği konularına yaklaşımın ve politika süreçlerinin değerlendirilmesi gereklidir. Son yıllarda Türkiye’deki sağ popülizmi; kadınların marjinalleştirilmesi, üreme haklarına yönelik yasal ve sosyal denetimle devletin kurucu birimi olan aileye boyun eğme, şiddetle mücadele konusundaki sözleşmelere yönelik zorluklar, siyasal dilin değişimi ekseninde tartışan Scotti (2021, s.317-341) “kadının rolünü ve statüsünü aile yapısı matrisi çerçevesinde sınırlamayı amaçlayan, toplumsal cinsiyet kavramının ve kadının toplumsal rolünün ilerici bir evrimi yoluyla başardığını” belirtmektedir. Yazar dini referanslara dayandırılan kadınlık-annelik ilişkisinin aile kurumu üzerinden toplumsal alana yansıtıldığını ve dönem hükümetinin süreç içinde illiberal eğilimlerinin hukuki ve kurumsal düzenlemelerle bu pekiştirmeye hizmet ettiğini savunmaktadır (Scotti, 2021, s.317-341). Anayasa değişiklikleri sonucunda hükümet sisteminde yaşanan değişim, karar alma sürecini de değiştirmiştir. Bu dönemde özellikle Kadın ve Aile Bakanlığının, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına sonra Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ve son olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına dönüştürülmesi siyasal eksende kadının aile içindeki konumlandırılmasının somut örneklerinden birini oluşturmaktadır. Diğer yandan Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmesinin temel gerekçelerinden biri yine cinsel yönelimin gayri ahlaki boyutlarından ailenin korunması olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma yaşamında kadın istihdamının desteklenmesi ve cinsiyet ayrımcılığı konusunda koruyucu hukuki uygulamaların yanında 4857 sayılı yasa çerçevesinde kıdem tazminatının oluşma koşullarından birisinin evlilik nedeniyle kadınların işten ayrılabilceği şeklinde düzenlenmesi bu konudaki ikilemi olarak yansıtmaktadır. 2011 yılından günümüze uzanan süreci Türkiye’nin cinsiyet eşitliği sözleşmelerinde yer almasına rağmen *toplumsal cinsiyet tamamlayıcı söylemi* teşvik etmesi çelişkisindeki tutumları ile değerlendiren ve bu değerlendirmeyi siyaset-STK ilişkisi üzerinden kuran bir çalışma da Koyuncu ve Özman tarafından yapılmıştır. 1990 yılında kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün STK’ların devletle işbirliğini hazırlayan bir zemine işaret ettiğini TMK ve TCK’daki kurulların oluşturulmasına katkı sağladığını savunan yazarlar 2000’li yıllarda STK’ların fraksiyonelleşmesiyle bazı STK’ların *muhafazakâr bir cinsiyet iklimi yarattığını* ve kurumların aile eğitimi, aile merkezleri, aile rehberlik büroları gibi araçlarla cinsiyet politikalarını aile temelinde tanımlayan ve bu amaca hizmet eden bir yapıya dönüştüklerini iddia ederler (Koyuncu ve Özman, 2019, s.728-732). Yazarların bu değerlendirmeleri KADEM’in *cinsiyet adaleti yaklaşımı* örneğinde muhafazakâr ve aileci tutumun desteklenmesi, kadınların aile içi rollerde bakım sağlayıcılığına dikkat çekilmesi ve bu bakış açısını doğallaştırılmasıyla karşımıza çıkmaktadır (Kandiyoti ve Heinen 2012; Ün, 2021). Söz konusu iddiaları, siyasal yapıdaki ve kurumlardaki değişim perspektifinden değerlendirildiğinde; Türkiye’de yaşanan önemli bir paradigma değişimi ortaya çıkmaktadır. Kadının aile içinde değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin dinsel referansları ve cinsiyet eşitliğini desteklemeyen söylemlerin kamusal alanda bir söylem siyasetine dönüşmesi ve kamu politikasına dönüştürülme aşamasıdır. Bu durum Türkiye’de siyasetin kadın ve aile arasında kurduğu bağı göstermesi adına önemlidir. Türkiye’deki muhafazakârlığın, idealize edilen kutsal aile merkezli yapısında dinin *eşit, onurlu ve çalışkan* kadın tasvirinden esinlendiğini savunan Yılmaz (2018, 59) ailenin kutsallaştırıldığına dikkat çekmektedir. Diğer yandan çalışma yaşamı, kadın istihdamı ve aile kurumu arasındaki ilişki de bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Ayata ve Doğangün’ün (2017) aile politikalarında muhafazakâr ve çalışma yaşamında neoliberal eğilimlerin özellikle 2011 sonrasında bütünleştiğini açıklayan çalışmaları bu bağlamda değerlendirilebilir. Yazarlar aile kurumunun temelinde oluşturulan sosyal politika

uygulamalarında yardım ve aile bağının kurularak alt sınıflarda muhafazakârlık ilişkisinin güçlendiğini iddia ederken; çalışma koşullarında kadınların aileye ilişkin sorumluluklarını aksatmayan kadın girişimciliği, yarı zamanlı ve esnek çalışma uygulamalarının özendirilmesi ve evlilik nedeniyle işten ayrılma hakkının sağlanması kıdem tazminatı hakkını sağladığını ve işyerlerinde çocuk bakım hizmetleri uygulamalarında işverenleri zorlayacak nitelikte tedbirlerin alınmaması düzenlemeleri ekseninde değerlendirirler (Güneş Ayata ve Doğangün, 2017, s. 610-627). Bu yönüyle Türkiye’de aile politikalarındaki muhafazakâr tutumun temelinde, devletin kadına olan bakış açısındaki muhafazakâr tutumun etkili olduğu iddiası güçlenmiş olmaktadır. Çünkü yeni muhafazakâr ideoloji kuramsal olarak aile kurumunu, devletin ve toplumun temel değerleri arasında kodlarken; geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini de kadın ve erkek doğası üzerinden tanımlamakta ve kültürel, dini veya ulusal değerlerin bir gereği olarak meşrulaştırmaktadır.

Sosyal Refah Muhafazakârlığının Kuramsal Temelleri

Sosyal refah muhafazakârlığı, yeni muhafazakâr ideolojinin alt dallarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımın tarihsel süreçteki izleri, siyasi, sosyal, ekonomik ve toplumsal dönüşümlere kaynaklık eden Sanayi Devrimi ve Fransız Devrim’lerinde bulunmaktadır. Zira sosyal muhafazakârlık Fransız Devrimi’nin siyasi; kapitalizmin toplumsal sonuçlarını eleştirmektedir (Oorschot vd., 2008 s.71). Sosyal refah devleti, insan kitlelerini yerinden eden ve onları emek piyasasının koşullarına bağımlı hale getiren ve böylece geleneksel sosyal güvenlik biçimlerini hızla yok eden bir endüstriyel kapitalizm sisteminde sosyo-ekonomik güvenlik taleplerini karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır (Oorschot vd., 2008, s. 78).

Muhafazakârlar her zaman sosyal politikaya ilgi duymuşlardır. Çünkü modernleşme, sürekli ve hızla değişen toplum, toplumsal düzen ve kamusal ile özel alanda bütünleşme sorunları muhafazakârlar için önemli başlıklar arasındadır. Muhafazakârlık, geçmişten günümüze modernleşmenin yarattığı sosyal düzen ve entegrasyon sorunlarını dikkatle değerlendirmektedir (Flora ve Alber, 1981, s.38). Bu doğrultuda refah tipolojileri arasından, muhafazakâr sosyal refah tipolojisi önemli bir tercih olarak sunulmaktadır. Bu tipolojiye göre, kapitalist ekonomide geleneksel toplumu ayakta tutmanın yolu, piyasanın bireyselleşmesinden ve rekabetçiliğinden korunan ve sınıf karşıtlığı düşüncesinden uzak bir araç olarak değerlendirilen hazır bir strateji olarak ele alınmıştır (Esping-Andersen, 1990, s.40). Sosyal refah muhafazakârlığı ise özellikle sosyal güvenlikte kendi kendini finanse etmeyi öneren bir tipoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal refah muhafazakârlığı, devletin doğrudan rolünü önemsizleştirirken; organik ve hiyerarşik bir görüşü de teşvik etmektedir (Oorschot vd.,2008, s.75). Diğer yandan sosyal refah muhafazakârlığı, toplumsal cinsiyetçi bir eğilime sahiptir. Bu tipoloji sınıf ilişkilerinin yanında kadın ve erkek için farklı alanlar ve sosyal politikada statü ve alanın yeniden üretiminin önemini de vurgulamaktadır. Sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisinin öne çıkan özellikleri, mevcut statü ve sınıf farklılıklarının varlıklarını devam ettirmektir. Bu nedenle de sunulan sosyal refah hizmetlerine ve sosyal haklara toplumun tamamının eşit erişememesi sorunu doğmaktadır. Bu tipolojiye göre devlet yeterince sağlanamayan sosyal refah hizmeti hizmetlerini aile, dini değerler ve hayırseverlik gibi kurumlara desteklemekte ve sunmaktadır (Özaydın ve Karaman, 2020, s.184). Kamu sosyal güvenlik harcamalarını temel alan sosyal refah muhafazakârlığı, aile, cemaat ve cemiyetin biçimlendiricisi olan toplumsal bağlamlarından beslenmekte; çalışmayan kadınların ev içi emekle ilişkisinin sürdürülmesini teşvik eden bir vergi sistemi ve sosyal güvenlik planı ile karakterize edilmektedir (Oorschot vd.,2008, s.80).

Türkiye kırdan kente yoğun iç göç yaşayan, hızlı kentleşme sürecine sahip, sosyal refah yardımlarının dağıtımında zaman zaman şeffaflıktan uzak ve popülist politikaların söz konusu olduğu bir ülkedir. Türkiye’nin refah tipolojisi sınıflandırması da söz konusu nedenlerden dolayı farklı biçimde ele alınabilmektedir. Literatür incelendiğinde karşılaştırmalı çalışmalara göre bazıları Türkiye’yi Güney Avrupa veya Akdeniz refah tipolojisi altında analiz ederken (Gough,1996; Buğra ve Keyder, 2006, s. 212; Aysan, 2013); bazıları ise Orta Doğu grubunun bir parçası olan refah tipolojisi altında analiz etmektedir (Aybars ve Tsarouhas 2010). Bu durumun nedeni ise

Türkiye'nin coğrafi olarak büyük bir alana sahip olmasının yanında bu bölgelerde farklı etnik grupların var olması ve buna bağlı olarak farklı kültür yapılarının yer almasıdır. Türkiye'nin refah tipolojisindeki değerlendirmelere paralel olarak, küreselleşme ve neo-liberalizmin etkilerinden muaf olamayacağı özellikle son otuz yılın kamu politikalarında belirgin biçimde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 2000 sonrası dönemde Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve sosyal politika uygulamalarında köklü değişiklikler söz konusudur. Bu değişim ve dönüşüm süreci küresel etkilerin yanında Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısındaki ve demografik özelliklerindeki faktörlerden etkilenmektedir (Aysan, 2018, s.103). Doğal düzeni bozmama ve var olanı koruma amacıyla devlet müdahalesini savunan sosyal refah muhafazakârlığı çerçevesinde; Türkiye'de liberal refah tipolojisine göre daha az piyasayla irtibat halinde olan, vatandaşlara sunulan imkânlar bakımından kademeli ve gelirin yeniden dağıtımının çok etkin olmadığı bir görünüme sahiptir (Özaydın ve Karaman, 2020: 184). Özetle sosyal refah muhafazakârlığı çalışma hakkından ziyade sosyal güvenlik hakkını öncelemekte; aile, din kurumu ve hayırseverlik bağlamında sosyal transferleri gerçekleştirmektedir.

Türkiye'de Sosyal Refah Muhafazakârlığının Aile Kurumu Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Türkiye'de refahın sağlanması devletin amaçları arasında yer almakta ve özellikle sosyal devlet ilkesi bu bağlamda devleti yetkilendirmektedir. Son yıllarda Türkiye'de uygulanan refah politikalarında toplumsal değer ve geleneklerin önemli bir paradigma olarak ele alındığı söylenebilir. Bu durum Türkiye'de sosyal refah muhafazakârlığının uygulama alanı bulduğunu göstermektedir. Türkiye'de aile politikaları ekseninde sosyal refah muhafazakârlığının temel eksenini *aileleştirilmiş bakım rejimi* oluşturmaktadır. Bu durum özellikle kadınların geleneksel aile içi rollerine yapılan atıfla açıklanmakta, ailenin ve anneliğin kutsallaştırılmasıyla toplumsal alana yansımaktadır. Aileleştirilmiş bakım rejimi kadının kamusal alandaki rollerini aile içi roller dolayısıyla kısıtlayan ve cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren bir yöne sahiptir. Diğer yandan ailenin güçlendirilmesi bir kamu politikası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin güçlendirilmesi söyleminin devletin toplumsal gücünü meşrulaştırdığını dile getiren Yılmaz (2015, s. 377), devletin aile üzerinde disipline edici bir konuma sahip olabildiğine ve bu söylemlerin aileler aracılığıyla yurttaşlar üzerinde uygulanabilirliğine dikkat çeker. Türkiye'de kadının konumunu ve kadın sorunlarını aile politikaları ekseninde ele alan politik tutum, devletin koruyuculuğundaki aile ile siyasal söylemi toplumsal bir değere dönüştürmeyi hedeflemiştir. Politik ve toplumsal alanda ailenin araçsallaştırıldığına dikkat çeken Nas (2016, s.179) da ailenin son dönemlerde ataerkilliğin yeniden üretildiği hegemonik bir alana dönüştüğünü belirtmektedir. Bu durumda aile ideolojinin taşıyıcısı konumdadır ve ideolojinin yeniden üretildiği bir alana dönüşmüştür. Türkiye'de aile politikalarının temelinde idealleştirilmiş aileye, ailenin bütünlüğü için kendisini adanması gereken ve anne olarak bakım hizmetlerini üstlenen bir kadın vurgusu egemendir. İdeolojik olarak muhafazakâr değerlerden beslenen bu anlayış bir kamu politikası olarak siyasal alanda yer almakta; sosyal refah muhafazakârlığı olarak da sosyal politika uygulamalarında gözlemlenebilmektedir.

Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, aile politikalarının koordinasyonunda önemli işleve sahiptir. Genel Müdürlüğün görevleri başlığını içeren 2. Maddede; aile ve topluma yönelik koruyucu ve rehberlik edici bir kurumsallığa işaret edilmekte; aile yapısının ve değerlerinin korunması ve güçlenmesi, aile yapısı üzerindeki tehditlerin bertaraf edilmesi, kamuoyunun eğilimlerinin takip edilmesi gibi görevler üstlenilmekte ve bu görevlerin kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar, gerçek ve tüzel kişiler ile koordineli bir biçimde gerçekleştirilmesi hedefi belirtilmektedir (www.aile.gov.tr , 19\04\2023).

Bu başlıkta öncelikle Türkiye'de sosyal refah muhafazakârlığının göstergeleri irdelenecektir. Ayrıca aile, sosyal yardım ve sosyal hizmet, sosyal politika, sosyal güvenlik ve sosyal koruma kavramları ile sosyal refah muhafazakârlığının Türkiye açısından uygulanma biçimi değerlendirilecektir.

Ailenin Değişen Rolü

Aile toplumun temeli olarak varlık gösteren üst yapı kurumlarından biridir. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte ailenin değişen yapısı, sosyo-ekonomik gelişmeler nezdinde yeniden üretilmiştir. Geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşen aile kurumu, geleneksel sosyal güvenlik kurumlarından biri olma rolü, devletin kamusal ihtiyaçları karşılama yükümlülüğünün doğmasıyla aşınmaya başlamıştır. Ancak ülkemizin kültürel, geleneksel, ahlaki ve dini değerleri ekseninde aile her dönem önemli dayanışma kurumlarından biri olarak varlık göstermiştir. Türkiye’de sosyal refah muhafazakârlığının temel özelliklerinden biri sosyal risklerin yönetiminde ailenin rolüdür. Bu tipolojide, aile kurumunda istikrar hedeflenmekte ve erkek kamusal alanda - çalışma hayatında-, kadın ise özel alanda –evde- konumlandırılmaktadır (Ülgen ve Özalp, 2017, s.641). Aile kavramının toplumsal refahın çatısını oluşturması, yani aile merkezli dayanışmanın başlı başına bir refah üreticisi olması devletin refah sorumluluğunu azaltmakta ve kadınlar tarafından daha fazla üstlenilen roller dolayısıyla aile merkezli sosyal politika tipolojisini yaratmaktadır (Salido ve Moreno, 2013, s.38). Bu refah tipolojisinde, insanlar önce kendi aileleri ve geniş akrabalık ilişkileri aracılığıyla sosyal risklere çözüm bulmaktadır. Aynı zamanda tipolojide bakım hizmetleri gelişmediğinden, evde bakım ve hizmetleri, bu hizmetin giderleri de aileye yüklenmektedir (Mandel, 2010, s.40-41). Dolayısıyla söz konusu hizmet bir kamu hizmeti değil dayanışma örneği özelliği göstermektedir.

Sosyal refah tipolojisinin dönüşüm sürecinde yaşanan ekonomik, sosyal ve demografik değişimler, bir yandan aile yapısında ve kadının aile içindeki rollerinde yarattığı değişimlerle de kendini göstermektedir. Ancak diğer taraftan bu uygulama bakıma ihtiyaç duyan kesimin genişlemesiyle sosyal hizmetlere yönelik ihtiyacı ve talebi de arttırmıştır (Özaydın ve Karaman, 2020, s.184). Aile politikalarının ülkeden ülkeye değişen ağırlıkları olmakla birlikte altı temel hedefi vardır (Kara PinedoCaro: 2019):

- Aile refahının korunması ve aile içi asgari gelirin korunması
- Çocukların aile ekonomisindeki külfetinin telafisi
- Başta kadın olmak üzere istihdam artışının yaratılması
- Çocuk bakımı başta olmak üzere ev içi emeğin organizasyonunda kadın ve erkek rollerinin uyumlulaştırılması
- Erken çocuk bakım ve eğitim hizmetlerinin desteklenmesi
- İstihdam azaltılmadan doğum oranlarının artırılmasıdır.

Söz konusu hedefler değerlendirildiğinde refah tipolojilerinin; yoksulluk ve işsizlik sosyal risklerine karşı, aile içi emek ve ilişkilere önemli bir anlam yüklediği görülmektedir. Ailenin asgari gelirinin korunması, temel ihtiyaçlar ve yoksulluk kategorilerinden muafiyet için önemli bir alan yaratırken; çocuk bakımı ve ev içi emek organizasyonunda cinsiyet eşitliğinin sağlanması, özellikle çalışma hayatı ve çocuk arasında kadının herhangi bir tercihte bulunmak zorunda olmadığını göstermektedir. Kalkınma hedefleri arasında hem küresel hem de ulusal politika hedefleri arasında da yer alan kadın istihdamının artışı bu bağlamda önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sekiz ülkenin karşılaştırıldığı aile politikasına yönelik yapılan çalışmada aile bir eylem planı olarak ele alınmış ve ailenin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Sosyal refahın sağlanmasında aile politikalarına dikkat çeken çalışmada vergi ve desteklerle ailenin yoksulluğunun önüne geçilmesi, çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, aile sağlığının korunabilmesi için sağlık hizmetlerinin ulaşılabilir olması, eğitim yoluyla aile politikalarının toplumsallaştırılması, aile içi problemlerin çözümünde ulaşılabilir desteğin sağlanması, dezavantajlı gruplara haklara eşit erişim imkânının sağlanması, babaların aile içi rollere aktif katılımın sağlanması amaçlarının önemi vurgulanmaktadır (UN Family Unit, 2001, s.15-21). Birleşmiş Milletlerin yaptığı söz konusu çalışma aile politikalarını kapsamlı bir biçimde ele almaktadır. Aile refahı uygulamaları yoksullukla mücadeleyi içermesi ve eğitim yoluyla ailenin rolü, değeri ve bütünlüğü üzerinde değer yargılarının oluşturulması hedeflenmektedir. Diğer yandan sağlık hakkı kapsamında

erişilebilirlik vurgusuyla birlikte, ülkedeki tüm kesimleri kapsayıcı bir çerçeve üzerinden aile refahı uygulamalarına atıf yapılmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve bakım işlerinde babaların katılımını da önemli bir başlık olarak ele alan çalışma, aile politikalarında bütüncül bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Türkiye’de sosyal refah muhafazakârlığının aile politikaları eksenindeki en belirgin özelliklerinden biri bakım rejiminin aileleştirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhafazakâr ve geleneksel değerler ekseninde ailenin önemi ve kadının aile içindeki yeri bu ideolojik tutumun odağını oluşturmaktadır. Aile politikaları çerçevesinde, nüfusun en büyük güç olduğu vurgusuyla da kendisini gösteren *en az üç çocuk* söylemi kadınların annelik rolüne atıf yapmakta ve kadınlardan beklenen, siyasal olarak ortaya çıkarmaktadır. Tam zamanlı bakım politikalarının Türkiye’de, tam zamanlı ev hanımlığını baskın bir kadın mesleğine dönüştürerek; aile bütünlüğünün bireysel özgürlüklerden (çalışma hakkı) önde geldiğini, siyasilerin kadın seçmenlere hitap etmeye çalıştıkça siyasal söylemin toplumsal olarak muhafazakâr bir söyleme dönüştüğünü ve kadınlar tarafından üstlenilen bakım hizmetlerinin şartlı nakit transferleriyle aileden uzaklaştığını belirten İlkaracan (2013, s.4) emek piyasasının erkeksileştirmesini savunur.

Türkiye’de özellikle son yıllarda ailenin değişen rolünü Yılmaz (2015, s.374) şu şekilde açıklamaktadır:

- Sosyal refahın sağlanmasında temel sorumluluğun aileye verilerek toplumsal sorunların apolitikleşmesi,
- Toplumsal eşitlik taleplerinin aile yaşam koşulları sorununa dönüşmesi,
- Toplumsal sorunun ahlaklaştırılmasıyla yeniden formüle edilmesi,
- Ahlaklaştırma sürecinin sonucu olarak muhafazakâr değerler ve modern normları hayata geçirmek amacıyla aile eğitimi sorununa dönüştürülmesi,
- Devlet koruyuculuğunda olan alenin, devlet meşruiyetini güçlendirmesidir.

Yazarın görüşleri çerçevesinde Türkiye’de ailenin ideolojik bir araç olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Aile Türk toplumunda her dönem önem verilen üst yapı kurumlarından biridir. Ancak özellikle sosyal refah muhafazakârlığı ekseninde iki binli yıllarda yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasal dönüşümde aile kurumu politika aracı olarak odak noktaya taşınmıştır. Sosyal refah uygulamalarında aile içi dayanışmanın önemi ve özendiriciliği kişilerin sosyal risklere karşı politik bir tutum geliştirmesini engellemektedir. Diğer yandan kadınların kamusal alanda daha fazla eşitlik talepleri, bu yaklaşımla aile içi bir sorun olarak algılanmaya teşvik edilmektedir. Muhafazakâr ideolojinin “ahlakilik” vurgusunun aile politikalarında da temel bir dayanak oluşturması neyin, hangi davranışın, hangi düşüncenin bu anlayış ekseninde ahlakilik içerdiği tartışmasını ortaya çıkarmakta ve toplumsal değerlerin, normların yeniden üretilmesine olanak tanımaktadır. Son olarak ise, devletin aileci tutumu, hegemonik bir tutum olarak bir aile dizaynı oluşturmuştur. Bu dizaynda öne çıkan en belirgin özellik ise aile içi roller ekseninde kadın emeğinin görünmezliği, kadının yani annenin doğası gereği fedakârlık göstermesi gerekliliğidir.

Türkiye’de Sosyal Risklere Karşı Aile Politikaları

Sosyal refah muhafazakârlığını ülkeler çerçevesinde karşılaştırmaya olanak tanıyan en temel alan, ülkelerin sosyal refah uygulamalarında aileyi nasıl konumlandığı ile ilgilidir. 1952 yılında ILO’nun kabul ettiği 1971 yılında Resmi Gazete ‘de yayınlanan 102 Sayılı Sözleşme çerçevesinde ülkemiz aile yardımları haricinde sosyal riskleri iç hukuk sistemine kazandırmıştır. Aile politikaları konusu dünyada iki biçimde planlanmaktadır. Açık aile politikaları, ülkelerde aile bakanlıklarının kurulduğu, doğrudan aile ve nüfusla ilişkili politikaların hedeflendiği bir politika olarak karşımıza çıkarken; kapalı aile politikaları ise sonuçlarının aile üzerinde etkili olduğu ve doğumu özendirici önlemlerin çok yer almadığı politikaları içermekte ancak her ikisi de ailenin refahıyla ilgilenmektedir (Dumon, 1991, s.2). Bu karşılaştırma ekseninde Türkiye’nin aile politikalarında ailenin bir refah sağlayıcı olarak değerlendirildiği belirtilmelidir. Türkiye’de sosyal politika uygulamalarının en belirgin özellikleri; düşük seviyede kamusal sosyal harcama, refah

sağlamada aile kurumuna güven duyma, güçlü erkek ve düşük kadın istihdam oranı ve refah yardımlarının statüye dayalı tahsisidir (Aybars ve Tsarouhas, 2010, s. 756). Aile politika hedefleri çerçevesinde Türkiye’de sosyal refah muhafazakârlığı belli başlı hukuki uygulamalar ve küresel ile ulusal veriler ekseninde ele alınabilmektedir.

Aile Refahı Uygulamaları Bağlamında Sosyal Refah Muhafazakârlığı

Aile politikaları ülkelerin tercih ettikleri sistemler çerçevesinde ele alınmaktadır. Ancak aile politikalarının belirlenmesinde değer ve ideolojik etkilerin de belirleyiciliğine dikkat çeken Dumon (1991, s.2) söz konusu ideolojik etkileri önem alma ya da almama biçimiyle değil de hukuki düzenlemelerin ifade edilmiş tarzlarında gözlemlenebileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de sosyal refah muhafazakârlığı uygulamaları, aslında devletin de yeni muhafazakâr ideoloji ekseninde ele alınmasıyla daha tutarlı bir zemine işaret etmektedir. Aile politikalarının üzerinde önemle durduğu refah sağlama fonksiyonu dünya ülkelerinde üç farklı politika olarak kamusal alanı düzenlemektedir. Bunlar aile gelirin sürekliliği bağlamında ekonomik tedbirler, aile hayatını geliştirmeye yönelik hizmetler ve aile dışı kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilen hizmetlerdir (Dumon, 1991, s.3). Söz konusu uygulamalar hem ailenin korunması hem de devamlılığı adına ayrı bir önem sahiptir.

Refah tipolojileri sınıflandırmasında Esping-Andersen’e (1990, s.27) göre Kıta Avrupası’nda yer alan Avusturya, Fransa, Almanya, İtalya ve Belçika ülkelerinde sosyal refah muhafazakârlığı özelliği gösteren korporatist bir sistem hâkimdir. Bu bağlamda sosyal refah muhafazakârlığı; geçmişten miras kalan hiyerarşik sosyal düzeni korumakla yakinen ilgilidir, sosyal düzene oranla piyasanın verimliliğini daha az önemser ve anti-liberaldir (Spicker, 2000). Katolik sosyal politikanın tarihsel mirası ile şekillenen ve klişe geleneğinin etkisini içerisinde barından (Ülgen ve Özalp, 2017, s.639) bu refah tipolojisini benimseyen ülkeler geleneksel aile yapısının korunmasına güçlü bir şekilde bağlıdır (Esping- Andersen, 1990, s.26-27). Bu sosyal refah tipolojisinde yoksulluk riski ile karşı karşıya kalan bireylerin öncelikle, kilise, aile ve ait oldukları diğer sosyal gruplara güvenmeleri beklenmektedir (Ülgen ve Özalp, 2017, s.639). Diğer bir ifade ile sosyal riskler aileyi etkileyen riskler olarak tanımlanmakta ve devlet ile piyasanın refah imkânları, aile başarısızlıklarına cevap verecek şekilde tasarlanmaktadır (Powell ve Barrientos, 2004, s. 86). Muhafazakâr sosyal refah tipolojilerinde, geleneksel aile yapısının korunmasına büyük önem atfedildiğinden açık veya zımnî olarak aile temelli bir sosyal politika yürütülmekte ve aile kurumu refah rejiminin merkezine oturtulmaktadır (Gümüş, 2020, s.107). Bu ülkelerin ekonomik, kültürel ve siyasi yapılarında farklılıklar olmasına rağmen; ailelerin mevcut yapısını korumak ve muhafaza etmek amacıyla aile politikaları bağlamında yüksek seviyede sosyal harcamalarına sahip ülkeler olduğu için aile politikaları kapsamında sosyal refah muhafazakârlığı refah tipolojisi olarak tanımlıyoruz. Aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisini uygulayan ülkeler incelendiğinde ailenin refahını sağlamaya yönelik temel üç gösterge değerlendirilmektedir. Bu göstergeler nakit aile yardımları, çocuk yardımları ve vergilendirmeye ilişkindir.

Tablo 1 Temel aile refahı uygulamalarının GSYİH içindeki payları (%)

Ülkeler ¹	2017 Yılı				2018 Yılı			
	Nakit Yardımlar	Vergi İndirimleri	Hizmetler- Aynı Yardımlar	Sosyal Harcamalar	Nakit Yardımlar	Vergi İndirimleri	Hizmetler- Aynı Yardımlar	Sosyal Harcamalar
Almanya	1,08	0,84	1,25	3,17	-	-	-	-
Avusturya	1,88	0,03	0,7	2,62	-	0,03	-	-
Fransa	1,42	0,72	1,46	3,6	1,39	-	1,46	-
Belçika	1,71	0,42	1,02	3,15	-	-	-	-
İtalya	1,35	0,48	0,63	2,47	-	-	-	-
Türkiye	0,22	0,012	0,26	0,49	-	0,01	-	-

Kaynak: OECD Databates on SocialExpenditure, 2017.

¹ Söz konusu ülkeler aile refah uygulamalarının ve sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisinin temel örnekleri arasında yer almaktadır.

² Türkiye’de vergi indirimleri 2016 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

Tablo 1’de Türkiye de aile politikaları konusunda sosyal refah uygulamalarını hayata geçiren ülkeler arasında yer almaktadır. Türk toplum yapısında aile temel kurumlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Hukuk Sistemi’nde “ailenin korunması, ailenin devamlılığı” devletin sorumluluk alanında yer alırken; özellikle sosyal içermenin sağlanabilmesinde dezavantajlı kişilerin güçlendirilmesi anlayışı da bu sorumluluğun bir parçası olarak ele alınmaktadır. Diğer yandan özellikle sosyal yardım ve hizmet sorumluluklarının öncelikli olarak aileleştirilmesi de Türkiye’nin sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisiyle uyumluluğunu göstermektedir (Özaydın ve Karaman, 2020, s. 200).

Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda aile yardımı içinde değerlendirilen hizmetlerden, kadınlar öncelikli olarak doğum yardımı ve çoklu doğum yardımından faydalanabilmektedir. Eşi vefat eden kadınlarda resmi nikâhla evli olma şartı aranırken; asker aile ve asker çocuğu yardımları da kadınlar tarafından alınabilmektedir. Aynı yardım olarak ise Bakanlık gıda, yakacak, elektrik ve doğalgaz desteği vb. yardımlar sağlayabilmektedir. Söz konusu yardımlar, tek sefer (doğum yardımı), 2 ayda 1 (asker aileleri) ya da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’nın belirlediği aralıklarla ve yasanın kapsama aldığı kişilere sunabilmektedir. Sosyal yardım şeklinde uygulanan bakım politikaları, yalnızca ekonomik yoksunluk içinde bulunanların bu yardımlardan faydalanabilmesi sonucunu doğurmaktadır. 2000’li yıllardan itibaren yapılan çeşitli reformlar ile piyasanın sunduğu sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin hem sayısı hem de yararlanan kişilerin önemli oranda arttığı bu nedenle de yardımlara bağımlı olarak yaşamlarını devam ettiren işsiz ve yoksul büyük bir pasif yararlanıcı kitlesi ortaya çıkardığı yönünde eleştiriler yapılmaktadır (Hekimler, 2015, s.71-72; Metin ve Özaydın, 2014, s.231-232). Diğer bir eleştiri alanı ise sosyal yardımlar nedeniyle anlaşmalı boşanmaların artışı, bazı babaların eş ve çocuklarına olan sorumluluklarını yerine getirmemeleri ve yalnız yaşayan ebeveynlerin sayısının artışına neden olmasıdır (Özdemir, 2005, s.247). Türkiye’de devlet hem sosyal devlet niteliği nedeniyle sosyo-ekonomik hakların kişi olarak kapsamının büyümesini hem neo-liberal sosyal refah uygulamalarının sınırlarını, hem de kültürel ve siyasi kodlar ekseninde aile politikalarını yönetmeye çalışmaktadır.

Çalışma Yaşamına Katılım Ekseninde Sosyal Refah Muhafazakârlığı

Sosyal refah muhafazakârlığı, sosyal hakları göz ardı etmeyen, ancak bu hakların sosyo-ekonomik statüye göre farklılaştıran bir tipolojidir. Devletin asıl aktör olmadığı sosyal refah muhafazakârlığında; ailenin sosyal koruma işlevini yerine getiremediği zamanlarda, bireye yönelik sorumluluk sistemi söz konusudur. Türkiye nüfusunun demografik yapısında süregelen değişim, bağımlı ve yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarını karşılama açısından dikkate değer zorluklar ortaya çıkarmaktadır (Aysan, 2018, s.115). TÜİK, 2021 yılı sosyal koruma harcamalarının % 98,7’sini sosyal koruma yardımlarının oluşturduğunu (en yüksek oranda emekli ve yaşlılar) ve yardımların % 64,8’nin nakdi yardım olarak gerçekleştirildiğini açıklamıştır. Bağımlı ve yaşlanan nüfusun küreselleşme, teknoloji ve ekonomik büyüme nedeniyle artan sosyal güvencelerini ve sağlık maliyetlerini sürdürmesi zordur (Nergis, 2020, s.214). Çünkü Türkiye’de nüfus 85 milyonun üzerine çıkarken özellikle yoğun göç alan ülkelerden biri olması da bu zorluğu artırmakta ve herkesin sosyal korumadan faydalanmasına da engel olabilmektedir. Sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisinde sosyal koruma (sosyal hukuk, sosyal güvenlik ve iş hukuku) sistemi aile ve istihdam olmak üzere iki yapı üzerine inşa edilmiştir (Taşdemir, 2018, s.368). Aile içi rol paylaşımında, ev içi emeğin cinsiyetçi eğilimler ekseninde temellendiği gözlemlenmektedir. Aşağıdaki tablolarda istihdam ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi karşılaştırmalı olarak görmek mümkündür.

Tablo 2 İstihdamda nüfusa göre cinsiyet farkı

Ülkeler	2019	2020	2021
Almanya	7,7	7,1	7,1
Avusturya	8,8	8,2	8,6
Fransa	6,4	6,3	5,6
Belçika	7,2	7,4	6,9

İtalya	17,9	18,2	17,7
Türkiye	36,1	35,5	36,9

Kaynak: OECD Databases on SocialExpenditure, 2017.

İstihdamda nüfusa göre cinsiyet farkları incelendiğinde; çalışma yaşamına katılan kadın ve erkek nüfus arasındaki fark gözlemlenmektedir. Sosyal refah muhafazakârlığı ekseninde söz konusu tablo değerlendirildiğinde; Türkiye karşılaştırılan ülkelere göre en yüksek cinsiyet farkının olduğu ülkedir. Bu durum özellikle aile politikaları ekseninde kadınların aile içi rolleri daha fazla üstlendiği anlamına da gelmektedir.

Tablo 3 Tam zamanlı eşdeğer istihdam-nüfus oranında cinsiyet farkı

Ülkeler	2019	2020	2021
Almanya	23	20,2	21,5
Avusturya	24,3	21,9	21,5
Fransa	1,,2	13,8	14,5
Belçika	18,8	17,1	16,3
İtalya	27,5	25,7	27
Türkiye	47,9	42,9	-

Kaynak: OECD Databases on SocialExpenditure, 2017.

Tam zamanlı eşdeğer istihdam verileri Tablo 2 ile birlikte ele alındığında kadın istihdam oranı arttıkça, işgücü maliyetlerinin düştüğü gözlemlenmektedir. Türkiye’de 2019 ve 2020 yılları arasındaki 0,6’lık kadın istihdam oranındaki artış, %5 oranında işgücü maliyetinde pozitif etki yaratmaktadır. Bu durum ise sosyal koruma bağlamında önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’deki toplam nüfusun yarısını (%49.9) oluşturan kadınların iş gücü piyasasına katılım oranları (%26,3) incelendiğinde kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranları toplam nüfusun çok altında kalmaktadır (TÜİK, 2022). Bu durumun Türkiye açısından da en temel nedeni toplumsal cinsiyet rolleridir. Muhafazakâr ideolojinin aile kurumuna verdiği değer üst başlıklarda tartışılmıştır. Türkiye’de kadınların çalışma yaşamına katılımı, yaşanacak rol çatışmasını da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla kadınlar aile hayatının sürdürülmesi ve istikrarı ile çalışma hakkına erişim arasında bir tercih yapmak zorunda kalmaktadır. Diğer nedeni de sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisinde kadının istihdamı ile kadınlara iş sağlamayı kolaylaştıran sosyal hizmet imkânlarının yetersiz düzeyde olmasındandır. Ataerkilliğin daha baskın bir toplumsal kod olması da kadın istihdamını azaltan bir eğilim yansıtmaktadır. Kadınların doğurganlık özellikleri ve yasal izinlerini kullanmaları, işverenlerce kadınların verimsiz çalışanlar olarak görülmesine neden olabilmekte dolayısıyla kadınların işe kabul oranları düşebilmekte veya verimsiz olarak nitelendirilmeleri nedeniyle işverenler ücreti düşük belirleme eğiliminde olmaktadır (Hüseyinli, 2016: 119).

İstihdam verileri dışında Türkiye’de istihdam-sosyal koruma ilişkisindeki eleştirilerden biri politika oluşturma sürecindeki sosyal diyalogun eksikliği (Taşdemir, 2018, s.368), sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemine sahip olmama ve yoksulluk olarak (Buğra ve Keyder 2006, s.213) değerlendirilmektedir. Sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sisteminin olmaması kamu harcamalarında artışa ve bütçe açıklarına neden olacağı için bu alanda kapsamlı bir kamu politikasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde sosyal güvenlik sisteminde meydana gelen açıkları minimize etmek amacıyla “aile politikası” diye adlandırılan fakat mahiyeti itibarıyla “nüfus politikası” olan programlar çerçevesinde, ayrıca hiyerarşik statü temelinde sağlık ve emeklilik yardımlarına erişimin sağlandığı sosyal politika reformlarına ağırlık verilmiştir (Buğra ve Keyder 2006, s.212). Gerek Türkiye’de gerekse dünyada önemli sorunlardan biri olan yoksulluk, devlete de siyasi bir sorumluluk yüklemektedir (Bakan ve Özdemir; 2012, s.37). Yoğun gönüllük ve hayırseverlik anlayışına dayalı yapılan sosyal yardımların, yoksullukla mücadele etmekten ziyade yoksulluğu belirli bir düzeyde tuttuğu söylenebilir. Özetle; sosyal refah muhafazakârlığında refah politikasına yönelik uygulamalarının kendine özgü özelliklerinden dolayı, sosyal koruma sisteminin tam olarak gerçekleşmemesinin nedeni, sosyal koruma ağının çok parçalı bir yapıya sahip ve yetersiz olmasıdır.

Aile Politikaları Çerçevesinde Sosyal Refah Muhafazakârlığı

Türkiye’de 2000’li yıllara ait sosyal politikalar incelendiğinde iki baskın eğilim öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, çağdaş sosyal politika düzenlemelerinde popülizm ve aile merkezli bir sosyal politikanın sürekliliğinin temelini oluşturmasıdır (Aysan, 2018, s.101). Dolayısıyla bu şekilde kurulan bağımlılık nedeniyle, Türkiye’de sosyal politika uygulamalarının kurumsallaşmasını engelleyen reform türleri ve sosyal hükümler konusunda hem kafa karışıklığı söz konusu olmuş hem de etkin bir sosyal politika uygulanması gerçekleşmemiştir. İkinci baskın eğilim ise; kamu harcamaları ve sosyal harcamalarda 2000’li yıllardan bu yana dikkate değer yaşanan artışlardır (Aysan, 2018, s.102). Ak Parti dönemi ile birlikte sosyal politika alanının yeniden tasarılanmasına önem verilmiş; sosyal yardım ve transferlerin hem kapsamı hem de yararlanan kişi sayısında hızlı bir gelişme sağlanmıştır (Yay, 2020, s. 96). Bu dönemde yaşanan sosyal politika uygulamalarının kamusal sosyal harcamalardaki artışın ana nedenleri arasında Türkiye’nin geç gelen sosyal refah devleti statüsü, artan refah seviyeleri ve yaşanan nüfus gibi yapısal faktörlerin yanı sıra 2000’li yıllarda kamu harcamaları ve sosyal harcamalarda hızlı artışlara yol açan yeni sosyal riskler yer almaktadır (Aysan, 2018, s.102). Türkiye’nin sosyal politikaları ile kamu harcamaları ve sosyal harcamalarında meydana gelen değişimleri, sadece dünyadaki küresel gelişmelerde değil aynı zamanda ülkenin kendi içsel özellikleri, siyasi ve demografik yapısı, ekonomik, sosyo-kültürel ve benimsedikleri refah tipolojisine özgü faktörlerden kaynaklanmaktadır. Aile politikalarında sosyal refah muhafazakârlığını gözlemleyebileceğimiz alanlar alt başlıklarda kısaca ele alınmaktadır.

Türkiye’de Ebeveyn İzni Uygulamaları

Aile içi işbölümünde ve ev içi emeğin organizasyonunda eşitliğin sağlanması, aile politikalarının temel hedeflerinden biridir. Kadınların çalışma yaşamına katılımını destekleyen bu durum, kadınların çalışma yaşamında karşılaşılabileceği; rol çatışmasını da en aza indirebilmektedir. Tarihsel açıdan ilk olarak 1900’lü yıllarda analık izni, 1970’lerin sonunda babalık izni, 1974’te ilk kez İsveç’te ebeveyn izni uygulanmıştır (Işığışık, 2005, s.785). Ülkelerin refah tipolojileri ekseninde de muhafazakârlığın ve ataerkilliğin egemen olduğu geleneksel toplumlarda genellikle analık/doğum ve ebeveyn izinleri adı altında kadınlara yönelik düzenlemeler yapılmaktadır (Sumbas, 2018, s.173). Türkiye’de ebeveyn izni biçiminde tanımlanan bir izin uygulaması söz konusu değildir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere analık izni olarak tanımlanan 16 haftalık doğum izni söz konusudur.

Tablo 4 Annelere sağlanan ücretli doğum, ebeveyn ve evde bakım izninin uzunluğu (hafta)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021
Almanya	58	58	58	58
Avusturya	60	60	60	60
Fransa	42	42	42	42
Belçika	32,3	32,8	32,8	32,8
İtalya	47,7	47,7	47,7	47,7
Türkiye	16	16	16	16

Kaynak: OECD Databases on SocialExpenditure, 2017.

Sosyal refah muhafazakârlığını aile politikalarında uygulayan ülkeler içinde, tabloya göre Türkiye en az izin kullandıran ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. 4857 Sayılı İş Kanunu’na göre çoğul gebeliklerde bu süreye 2 hafta eklenmekte, kadın işçilere özel sektörde 6 ay, kamu sektöründe ise 1 yıl ücretsiz izin ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre de 2 yaşına kadar günde 1,5 saat süt izni uygulamaları da söz konusudur. Ancak diğer ülkelerle karşılaştırıldığında kadınların doğumdan kısa süre sonra çalışma yaşamına geri dönüşleri söz konusudur. Bu durum kadınların bakıma/anneye ihtiyaç duyan çocuklarına rağmen çalışmayı tercih ettiği konusunda baskı yaratmakta ve özellikle ebeveyn izni uygulaması olmadığı için kadınların yaşadığı toplumsal baskıyı da artırabilmektedir. Diğer yandan devletin bakım hizmetlerini düzenleyen kapsamlı bir politika oluşturamaması da Türkiye’de kadınlar üzerinde zorlayıcı bir etkiye sahiptir.

Tablo 5 Babalara ayrılan ücretli babalık ve ebeveyn izni süreleri (hafta)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021
Almanya	8,7	8,7	8,7	8,7
Avusturya	8,7	13	13	13
Fransa	28	28	28	28
Belçika	19,3	19,3	29,3	20,3
İtalya	0,8	0,8	0,8	0,8
Türkiye	1	1	1	1

Kaynak: OECD Databases on Social Expenditure, 2017.

Tablo 5'te de görüldüğü üzere Türkiye'de babalık izni 1 hafta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum sosyal refah muhafazakârlığı ekseninde değerlendirildiğinde, çocuk bakımının üstlenilmesinde annenin daha fazla rol üstlenmesi gerekliliğinin bir devlet politikası biçiminde yasal bir perspektifte ele alındığı söylenebilir. Babanın süre sonunda çalışma yaşamına katılımı ise; toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde erkeğin kamusal alanda konumlandırıldığı bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile ilişkilerinin de kısa süreli dayanışmaya sebep olduğu söz konusu uygulama, cinsiyet eşitsizliğinin ve geleneksel rollerin pekişmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de aile politikasında cinsiyet eşitliği uygulamalarının daha kapsamlı ve eşitlikçi bir perspektifle ele alınması ihtiyacı vardır.

Türkiye'de Çocuk Bakımı ve Çocuk Nezdinde Oluşan Sosyo-Ekonomik Külfet

Gerek çalışma yaşamına katılım gerekse ebeveyn izinleri çerçevesindeki veriler ve yasal çerçeve Türkiye'de kadınların aile içi sosyal koruma ve bakım hizmetlerinin temel üstlenicisi olduğunu göstermektedir. Erken çocuk eğitimi ve bakımı başlığı ile aile politikalarında yer alan bakım hizmetleri, tüm Avrupa ülkelerinde 3 yaş üstü çocuklara devletçe, 3 yaş altı çocuklara ise ülkeden ülkeye değişmekle birlikte özel sektörde sunulan bir kamu hizmeti olarak karşımıza çıkmaktadır (UNICEF, 2013, s.24). Çocuk bakımı konusunda OECD ülkeleri çerçevesinde 10 gösterge kabul edilmiştir (UNICEF, 2013: 24-34) Bu göstergeler şu şekilde ifade edilmektedir:

- Etkin ebeveyn izni,
- Dezavantajlı sosyoekonomik koşullara sahip olan çocuklara öncelik veren bir Ulusal Plan,
- Üç yaşından küçük çocukların en az %25'i için devlet tarafından finanse edilen ve düzenlenen çocuk bakımı hizmetleri,
- Dört yaşındaki çocukların en az %80'ini kapsayan ve kamu tarafından finanse edilen ve değerlendirilen erken eğitim hizmetleri (haftada en az 15 saat),
- 0-3 yaş arasındaki çocuklar için sunulan bakım hizmetlerinde çalışan personel için asgari uygun eğitim düzeyi,
- 3-6 yaş arasındaki çocuklara yönelik hizmetlerde çalışan personel için daha yüksek uygun eğitim düzeyi,
- 4-5 yaş arasındaki okul öncesi çocukların eğitimli personele (eğitmen ve asistanlar) oranının 15'e 1'den daha yüksek olmaması ve grup büyüklüğünün 24'ü geçmemesi,
- Erken çocukluk eğitimi ve bakımı (0-6 yaş çocukları) için kamu harcamaları,
- Temel hizmetlerin sağlanması,
- %10'un altında çocuk yoksulluğudur.

UNICEF tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde hem çocuğun refahının sağlanması hem de bakım hizmetlerinin yürütülmesinde kapsamlı bir politika uygulaması karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle etkin ebeveyn izni uygulamaları başlığıyla babaların aile bakım hizmetlerine ilişkin sorumluluklarının altını çizirken; devletin de yaş aralıkları nezdinde sunulan hizmetin bir kısmında önemli bir finans kaynağı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda UNICEF *aile dostu politikalar* çerçevesinde de aile politikalarının oluşturulması yönünde çalışmalar yürütmektedir. Bu politikalarda devletlerin annelik izninden ebeveyn iznine doğru bir değişime geçmesi, alt yapının geliştirilerek çalışma yaşamında emzirme odaları gibi güçlendirilmiş yapıların teşviki, çocuk bakımını bireysellikten çıkararak ortaklaştırmak gerekliliği ve ebeveyn stresini azaltarak aile refahı uygulamalarını hayata geçirmek başlıkları öne çıkmaktadır (UNICEF, 2019, s.8).

Dolayısıyla aile refahının sağlanması, kapsamlı ve dayanışmanın ön plana çıktığı bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Özellikle aile dostu politikalarda devlet, işveren ve her iki ebeveynin desteği önemli görülmektedir. Bu durum ailenin devamlılığı, sağlıklı çocukların yetişmesi ve sorumluluklara eşit katkı bağlamında da önemli görülmelidir. Sosyal refah muhafazakârlığını uygulayan ülkelerdeki çocukların okul öncesi eğitimdeki payı da bu bağlamda önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6 Örgün çocuk eğitimine ve okul öncesi eğitime kayıtlı 0-2 yaş arası çocukların oranı(%)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019
Almanya	-	37,2	37,7	-
Avusturya	-	20,2	20,9	-
Fransa	56,7	56,3	57,5	60,4
Belçika	48	56,6	56,8	58,1
İtalya	35,5	29,7	26,1	27,8
Türkiye	-	0,3	0,2	-

Kaynak: OECD Databases on SocialExpenditure, 2017.

Tablo 7 Örgün çocuk eğitimine ve ilkökula kayıtlı 3-5 yaşındaki çocukların oranı (%)

Ülkeler	2016	2017	2018
Almanya	94,9	94,6	94,2
Avusturya	88,5	89,3	89,7
Fransa	100	100	100
Belçika	98,7	98,4	98,5
İtalya	94,9	93,9	93,6
Türkiye	37,2	39,7	42,8

Kaynak: OECD Databases on SocialExpenditure, 2017.

Tablolara göre 0-2 yaş aralığında okul öncesi eğitime katılan ülkelerde en düşük oran Türkiye'dedir. Dolayısıyla ülkemizde 0-2 yaş aralığında 100 çocuktan 2'sinin okul öncesi eğitime katıldığı göstergesi, evde çocuk bakım hizmetinin çoğunlukla anneler tarafından üstlenildiğini göstermektedir. 3-5 yaş aralığı incelendiğinde tablodaki tüm ülkelerde 0-2 yaşa oranla okul öncesi eğitime katılımın arttığı gözlemlenmektedir. Türkiye'de bu oran yine benzer ülkelerin gerisinde kalmakta ve çocuk bakımının aile içi sosyal koruma bağlamında kadın istihdam oranıyla birlikte düşünüldüğünde anne tarafından üstlenildiğini göstermektedir.

Türkiye'de erken çocukluk eğitimi ve bakımı, Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yetkisi altında merkezleştirilmiştir (Aysan, 2018, s.113). 1990'ların başından bu yana küçük çocuklar ve aileler için hizmetlerin ve programların bulunabilirliğinin artırılmasına yapılan vurguya rağmen, okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Türkiye'de 3-5 yaş arası çocuklar arasında okul öncesi kayıt oranı 2016' da % 37,2'lik (OECD, 2017) bir orana sahipken 2022 yılında yeni açılan eğitim kurumlarıyla 5 yaş grubunda % 85, 3-5 yaş grubunda ise % 48 oranında kayıtlı çocuğun bulunduğu belirtilmiştir (<https://www.meb.gov.tr>, 23/03/2022).

Türkiye'de okul öncesi eğitimdeki çocuk bakımının temel üstlenicisinin aile olmasının temel nedenleri arasında ekonomi de etkilidir. Türkiye'deki kreş sayılarının yetersizliği, ailelerin kreş ücretini ödemekte zorlanması, ailelerin çocukları üzerindeki mali sorumlulukların uzun süre devam etmesi ve çocukların yetişkin olduktan sonra ya da (bazılarının) evlendiklerinde ailenin yanında yaşamaları sosyal refah muhafazakârlığında aile merkezli yapı açısından önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir (Yay, 2020, s.73). Dahası, tam günlük çocuk bakımı seçenekleri esas olarak piyasa tarafından sağlanırken, devlet anaokulları genellikle iki yarım günlük vardiyalar halinde veya yalnızca yarım gün esasına göre çalışmaktadır (Dünya Bankası 2015, s.22). Bu durum ise özellikle istihdamda cinsiyet eşitliği sağlanamamışken; kadınların kısmi süreli, esnek ve düşük ücretli çalışması üzerinde etkili olabilmektedir.

Sonuç

Yeni muhafazakârlık, siyasal, toplumsal ve ekonomik yönleriyle özellikle 1980 sonrasında fiilen daha fazla uygulanabilen, revize edilmiş bir ideoloji olarak karşımıza çıkar. Bu yönüyle yeni muhafazakârlık liberalizmin daha ziyade ekonomik yönleriyle barışık, demokrasiyi liberalizmi güvencelemek adına savunan ve teknolojik gelişme ve ilerlemeye olumlu yaklaşan çizgidedir. Türkiye 2002 yılından itibaren yeni muhafazakar ideolojinin egemen olduğu bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yirmi yılda sosyo-ekonomik ve siyasal açıdan ciddi dönüşümler yaşayan Türkiye’de, yeni muhafazakârlık siyasal açıdan milliyetçi, toplumsal açıdan dinsel-gelenekçi, ekonomik açıdan liberalizmden zaman zaman sapma gösteren bir dönüşüm sürecindedir. Bu dönüşüm sürecinde devletin aile temelli sosyal politika uygulamalarında sosyal refah muhafazakârlığı belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile odaklı yapılan bu yardımlar temelinde ailenin toplumun yapı taşı olarak kabul görmesi anlayışı egemendir Çünkü Türkiye’de ILO’nun 102 numaralı sözleşmesinde aile yardımları başlığı ele alınmamış olsa da aile politikaları çerçevesinde ailenin refahına yönelik uygulamalar söz konusudur. Devletin aileyi güçlendiren ve destekleyen politikaları, ülkemizde T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV), belediyeler, STK’lar gibi birbirinden farklı pek çok kurum ve kuruluş tarafından sunulmaktadır. Hukuki olarak şartlara bağlanan ve süresi belirli olan ayni ve nakdi yardımlardan ve desteklerden geniş ölçüde faydalanan vatandaşlar vardır. Ancak aile politikaları makale metninde de tartışıldığı gibi kapsamlı ve çok yönlü bir kamu politikasıdır. Aile politikası ailenin yoksulluk riskini değerlendiren, eğitim, sağlık ve bakım hizmetlerini de içeren bir perspektifle ve ailenin tüm üyelerinin etkin rol üstlendiği bir dayanışmayla ele alınmalıdır.

Türkiye kozmopolit ve heterojen bir ülkedir. Orta Doğu ve Batı arasında köprü konumundaki Türkiye, kültürel değerlerini koruma odaklıdır ve dolayısıyla sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisini benimseyen ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye’de aile toplumun temelidir. Bu nedenle ülkemizde aileye ilişkin düzenlemeler; Anayasa, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 4787 Sayılı Aile Mahkemeleri Kanunu çerçevesinde aile politikalarını şekillendirmektedir. Türkiye’nin içinde bulunduğu iç ve dış dinamiklerin etkisiyle refah tipolojileri sınıflandırmasında Türkiye’nin uyguladığı ekonomi ve sosyal politika uygulamaları göz önüne alındığında tek bir sosyal refah tipolojisi sınıflandırması içerisinde yer aldığını iddia etmek zordur. Diğer ülkelerin aksine Türkiye’de sosyal refah tipolojileri bağlamında aile temelli bir yapının hâkim olduğu muhafazakârlık, piyasa aktörlerinin hâkim olduğu liberal ve son olarak evrenselci ve hak temelli bir sisteme dayalı sosyal demokrat refah tipolojilerinin esintileri görülmektedir. Bunun nedeni ise; gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye’nin siyasi, ekonomik ve kültürel yapılarının devamlı dinamik olması ve dönüşümler yaşamasından kaynaklanmaktadır. Türkiye geçmişten günümüze gelen iç ve dış dinamiklerinin etkisiyle sosyal refah tipolojilerinde önemli dönüşümler geçirmiştir. Sosyal refah muhafazakârlığı tipolojisinde aile temelli sosyal politika uygulamaları hâkimdir. Bu durumda bu tipolojinin evrenselci ve hak temelli bir sisteme dayalı refah tipolojisi olduğunu iddia etmek ise zordur. Zira Türkiye’de kadınların çalışma yaşamına dâhil olma oranları, cinsiyete dayalı ücret farklılığının varlığı ve özellikle geleneksel cinsiyet rollerinin devletçe onanması ve desteklenmesi sosyal refah muhafazakârlığının Türkiye’de uygulama alanlarını göstermektedir. Hukuki olarak cinsiyet eşitliği güvence alınmış olsa da aile içi işbölümü sınırlıdır ve bakım hizmetlerinin yürütücüsü kadındır. Kadınlığın aile içinde annelik rolüyle temellendirilmesi ve bireylerin eşit haklara erişiminde yaşadığı sorunların çözüm odağını ailenin oluşturması ailenin refahının sağlanmasında problemleri bir alan yaratmaktadır. Bu nedenle Türkiye’nin aile politikaları oluşturma sürecinde bütünlüklü ve kapsayıcı olması gereklidir. Aile refahının sağlanmasında devlet rolünün artırılması ve kadınların çalışma yaşamına katılımının güçlendirilmesinin de aile refahını artıran bir boyut olduğunun gözden kaçırılmaması gereklidir. Bu nedenle devletin alt yapı yatırımlarını desteklemesi, işverenlerin kadın istihdamını artıracak tedbirler almasının yasal dayanaklarını oluşturması gereklidir. Çocuk bakım külfetinin aile içinde

eşit paylaşımını destekleyen bir unsur olarak analık, babalık izinlerini artırması ve Türkiye’de uygulanmayan ebeveyn izni uygulamalarını da hayata geçirmesi gereklidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik kamu politikalarının oluşturulması ise uzun vadede aile politikalarında refaha katkı sunacaktır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmaya 1. Yazar: % 60, 2. Yazar: % 40 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Aile Politikaları Ekseninde Türkiye’de Yeni Muhafazakârlık Ve Sosyal Refah Muhafazakârlığı” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- AK Parti (2015). 4. Olağan Büyük Kongre: 2023 Siyasi Vizyonu, <http://www.akparti.org.tr/media/272148/2023-vizyonu.pdf>, 07/05/2021.
- Akdoğan, Y. (2004). *AK Parti ve Muhafazakâr Demokrasi* (Vol. 13). Alfa.
- Akkerman, T. (2015). Gender and the radical right in Western Europe: A comparative analysis of policy agendas. *Patterns of Prejudice*, 49 (1-2), 37-60. <http://dx.doi.org/10.1080/0031322X.2015.1023655>
- T. C. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Ve Görevlerine İlişkin Yönerge, <https://www.aile.gov.tr/media/115822/athgm-yonerge-01-09-2022.pdf>, 19\04\2023.
- Alexander, J. (2015). “The Major Ideologies of Liberalism, Socialism and Conservatism.” *Political Studies*, 63(5), 980-994. doi: 10.1111/1467-9248.12136
- Aybars, A. I., & Tsarouhas, D. (2010). “Straddling Two Continents: Social Policy and Welfare Politics in Turkey.” *Social Policy & Administration*, 44 (6), 746-763. doi: 10.1111/j.1467-9515.2010.00741.x
- Aysan, M. F. (2013). “Reforms and Challenges: The Turkish Pension Regime Revisited.” *Emerging Markets Finance and Trade*, 49 (sup5), 148-162. doi: 10.2753/ REE1540-496X4905S509
- Aysan, M. F. (2018). “Between Risks and Opportunities: Social Policies in Contemporary Turkey.” *In Turkish economy: Between middle income trap and high income status* (pp. 101-120). Cham: Springer International Publishing.
- Bakan, S.& Özdemir, H. (2012). “Sosyal Politika Açısından CHP ile AKP’nin Karşılaştırılması.” *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 22-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/39473>.
- Bell, D. (1985). There volt against modernity. *The Public Interest*, 81, 42.
- Beneton, P. (2011). *Muhafazakârlık*, (Çev: C. Akalın), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Birdal, M. S. (2013). Queering conservative democracy. *Turkish Policy Quarterly*, 11(4), 119-129. <http://turkishpolicy.com/Files/ArticlePDF/queering-conservative-democracy-winter-2013-en.pdf>.
- Buğra, A., ve Keyder, Ç. (2006). “The Turkish Welfare Regime in Transformation.” *Journal of European Social Policy*, 16(3), 211-228. <https://doi.org/10.1177/09589287060665593>
- Dama, N. (2020). “Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Sunulan Refah Hizmetlerinin Türkiye’nin Refah Sistemindeki Dönüştürücü Perspektifi.” *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 79, 207-235. DOI: 10.26650/jspc.2020.79.0145.
- Duman, F. (2013). *Siyaset Felsefesi Tarihi Platon’dan Zizek’e*, Doğu Batı Yayınları, İstanbul.
- Dumon, W. (1991). “Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikaları.” (Çev: M. R. Esengün.), *Aile ve Toplum 1* (2), .5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198113>.
- Erler, Ö. (2007). “Yeni Muhafazakârlık, AKP ve ‘Muhafazakâr Demokrat’ Kimliği.” *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 10,126-132.

- https://tasam.org/Files/Icerik/File/yeni_muhafazakarlik_akp_ve_muhafazakar_demokrat_kimligi_1cbb6bcd-df57-45be-acc0-acf7d7ac72a8.pdf.
- Flora, P., ve Jens, A. (1981). Modernization, democratization, and the development of welfare states in Western Europe. In P. Flora (Ed.), *The Development of welfare states in Europe and America*. Routledge.
- Gough, I. (1996). Social assistance in southern Europe. *South European Society & Politics*, 1(1), 1-23. doi: 10.1080/13608749608454714
- Güler, E. Z. (2012). "Muhafazakârlık: Kadim Geleneğin Savunusundan Faydacılığa.", *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler* (Ed: H. Birsen Örs), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul (116-162).
- Gümüüş, İ. (2020). "Esping-Andersen ve Refah Rejimi Tartışmaları: Teorik Bir Değerlendirme." *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3(1), 101-117. <https://doi.org/10.46737/emid.753591>.
- Güneş-Ayata, A., ve Doğançün, G. (2017). Gender politics of the AKP: Restoration of a religio-conservative gender climate. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 19(6), 610-627. <https://doi.org/10.1080/19448953.2017.1328887>
- Hekimler, A. (2015). "Federal Almanya'da Sosyal Bakım Sigortasının Temel Esasları-Türkiye İçin Gözlemler-." *Çalışma ve Toplum*, 1(44), 45-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ct/issue/71811/1155303>.
- Heywood, A. (2007). *Siyasi İdeolojiler*, Adres Yayınları, Ankara.
- Huntington, S. P. (1957). "Conservatism As an Ideology." *American Political Science Review*, 51(2), 454-473. <https://doi.org/10.2307/1952202>
- Hüseyinli, N., & Hüseyinli, T. (2016). Çocuk bakımının kadın işgücü üzerinde etkileri ve hukuki düzenlemeler. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 16(34), 108-137.
- Işığışık, Ö. (2005). "İstihdamda Eşitlik Politikaları Kapsamında Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Ebeveyn İzni." İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 55 (1), 777-789. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8069>
- İlkkaracan, İ. (2013). Political economy of caring labor, gender and deepening conservatism in a developing economy context: The case of Turkey. *Istanbul Technical University, Women's Studies Center Working Paper Series*, available online at: <http://www.kaum.itu.edu.tr/dosyalar/3013WorkingPaper.WorkFamilyBalance.Turkey.pdf>.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). Politics of conservatism in Turkey. *Turkish Studies*, 8(2), 233-252. Doi: 10.1080/14683840701312211
- Kandiyoti, D., ve Heinen, J. (2012). A Tangled Web: Politics of Gender in Turkey. *Cahiers du Genre*, 3(3), 109-117. <https://doi.org/10.3917/cdge.hs03.0109>.
- Kara Pinedo Caro, E. (2019). "Aile ve Çalışma Hayatında Özel Gruplara Yönelik Sosyal Politikalar", (Ed. Aysen Tokol & Yusuf Alper), *Sosyal Politika*, Dora Yayınevi, Bursa.
- Kourou, N. S. (2020). *Right-Wing Populism and Anti-Gender Movements: The same Coin with Different Faces*. Global Political Trends Center (GPoT). <http://www.jstor.org/stable/resrep25189>
- Koyuncu, B., ve Özman, A. (2019). Women's rights organizations and Turkish state in the post-2011 era: Ideological disengagement versus conservative alignment. *Turkish Studies*, 20(5), 728-753. <https://doi.org/10.1080/14683849.2018.1539622>
- Mandel, H. (2010). "Understanding Gender Economic Inequality Across Welfare Regimes." *Children, Gender and Families in Mediterranean Welfare States*, 35-53. doi: 10.1007/978-90-481-8842-0_2
- Metin, B. & Özyayın, M. M. (2014). *Çalışma ve Refah*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Müller, J. W. (2006). "Comprehending Conservatism: A New Framework for Analysis: Communication." *Journal of Political Ideologies*, 11(3), 359-365. doi: 10.1080/13569310600924012
- Nas, A. (2016). Familialization of women: Gender ideology in Turkey's public service advertisements. OECD, Stat Extracts <https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=FAMILY&lang=en#>, 08/12/2022.
- Özyayın, M. M., ve Karaman, N. (2020). "Refah Sisteminin Dönüşümü Sürecinde Bakım Politikalarının Yörüngesi: Muhafazakâr Refah Rejimi Temelinde Bir Değerlendirme." In *Journal of Social Policy Conferences*, 78, 171-203. <https://doi.org/10.26650/jspc.2019.78.0077>

- Özdemir, S. (2005). "Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir İnceleme" *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49(1), 231-266. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9229>.
- Roskin, M. G., Cord, R. L., Medeiros, J. A., & Jones, W. S. (2018). *Siyaset Bilimi*, (Çev: A. Yayla), Adres Yayınları, İzmir.
- Salido, O. & Moreno, L. (2013). *İspanya'da Kadın İstihdamı ve İspanyol Refah Rejiminin Gelişimi*, Akdeniz'de Kadın İstihdamının Seyri, (Der. A. Buğra ve Y. Özkan), (Çev: E. Yılıgür), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Scotti, V. R. (2021). With a different name, therose is not a roseany more: legislative quality and gender equality in the AKP's Turkey. *The Theory and Practice of Legislation*, 9(3), 317-341. <https://doi.org/10.1080/20508840.2021.1942368>.
- Spicker, P. (2000). *The Welfare State: a General Theory*. SagePublications, USA
- Sumbas, A. (2018). "Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Politikası Olarak Ebeveyn İzni." *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 167-194. doi. 10.32957/hacettepehdf.480992
- T.C Yasalar (16.06.2006). 5510 Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. Ankara: Resmî Gazete: (26200 Sayılı).
- T.C Yasalar (22.05.2003). 4857 Sayılı İş Kanunu. Ankara: Resmî Gazete: (25134 Sayılı).
- Tanıl, B. (2015). *Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslâmcılık*, Birikim, İstanbul.
- Taşdemir, A. G. (2018). "Yeni Muhafazakârlığın Sosyal Koruma Anlayışı Olarak Çalıştırmacı Politikalar." *Toplum ve Hekim*, 33(5), 360-371.
- TÜİK, "İşgücü İstatistikleri, www.tuik.gov.tr, 2022, 06.04.2022
- UN Family Unit (2001). *Approaches to Family Policies: A Profile of Eight Countries*, , NEW YORK.
- Unicef. (2019). *Family-friendly policies a policy brief redesigning the workplace of the future*. UNICEF. <https://www.unicef.org/media/95051/file/Family-friendly-policies-EN.pdf>.
- UNICEF, (2013). *Çocuk Refahı Belgesi*. Kalkınma Bakanlığı ve UNICEF Türkiye Temsilciliği
- Ülgen, G., ve Özalp, L. F. A. (2017). "Refah Rejimleri Sınıflandırma Çalışmaları: Cinsiyet Boyutları." *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39(2), 637-656. <https://doi.org/10.14780/muiibd.377131>
- Ün, M. B. (2021). From "GenderEquality" to "GenderJustice". *EU/TurkeyRelations in theShadows of Crisis: A Break-UpOrRevival?*, 133.
- Van Oorschot, W., Opielka, M., ve Pfau-Effinger, B. (Eds.). (2008). *Cultureandwelfarestate: Values and social policy in comparative perspective*. Edward Elgar Publishing.
- Whitaker, R. (1987). Neo-conservatismandthestate. *SocialistRegister*, 23.
- Yay, S. (2020) *Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti*, Astana Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, Z. (2015). "Strengthening the family" policies in Turkey: Managing the social question and armoring conservative–neoliberal populism. *Turkish Studies*, 16(3), 371-390. <https://doi.org/10.1080/14683849.2015.1067863>
- Yılmaz, H. (2008). Conservatism in Turkey. *Turkishpolicyquarterly*, 7(1), 57-63. https://www.esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_vol7_no1_HakanYilmaz.pdf
- 1982 Anayasası.
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.
- 4857 Sayılı İş Kanunu.
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
- <https://www.meb.gov.tr/3-5-yas-grubunda-okullasma-orani-48e-yukseldi/haber/25068/tr>, 23/03/2022.

Extended Abstract

Conservatism is one of the modern political ideologies. Conservatism includes the meanings of "preserving" and "preserving the existing." Politically, conservatism has undergone a serious revision today. Today's conservatism, which appears as neo-conservatism, is at peace with democracy. Neo-conservatism is an ideology that does not resist change but also emphasizes the moral quality of traditional values. This morality also creates a consensus on the ideal. Neo-conservatism, which advocates equal access to fundamental rights, can not develop a discourse covering all societal segments. For instance, claims about women and minorities are handled within the framework of tradition in the evaluations of neo-conservatism. Social welfare conservatism, which is a sub-branch of neo-

conservatism, requires a contextual evaluation of welfare regimes. Conservatism carefully evaluates the social order and integration problems created by modernization from the past to the present (Flora and Alber, 1981: 38). Accordingly, the conservative social welfare typology is presented as an important choice among the welfare typologies. According to this typology, the way to keep the traditional society alive in the capitalist economy is considered a ready strategy that is protected from the individualization and competitiveness of the market and is evaluated as a tool away from the idea of class antagonism (Esping-Andersen, 1990: 40). Social welfare conservatism, on the other hand, emerges as a typology that proposes self-financing, especially in social security. While social welfare conservatism trivializes the state's direct role, it also promotes an organic and hierarchical view.

Social welfare conservatism is one of the ideologies that find application in family policies. The main trend of social welfare conservatism in family policies is observed in the grounding of gender policy. The mainstreaming of the family, which emerged as an alternative to the goal of gender mainstreaming, is based on reasons such as the protection of the family, the protection of children, and the protection of the population (reproductive rights of women) (Kourou, 2021). In this regard, the moral and historical aspects of the traditional family are highlighted. It is naturalized that the main undertaker of domestic responsibility is also a woman. Providing welfare in Türkiye is among the objectives of the state and especially the principle of social state empowers the state in this context. It can be said that social values and traditions have been considered an important paradigm in the welfare policies implemented in Türkiye in recent years. This situation shows that social welfare conservatism has found an application area in Türkiye. The familyized care regime constitutes the main axis of social welfare conservatism in the axis of family policies in Türkiye. This situation is especially explained by the reference to the traditional domestic roles of women and is reflected in the social sphere with the sanctification of the family and motherhood. In Türkiye, the emphasis on the idealized family on the basis of family policies is dominated by a woman who should devote herself to the integrity of the family and undertake care services as a mother. This understanding, fed by ideologically conservative values, takes place in the political field as a public policy. It can also be observed in social policy practices as social welfare conservatism.

Among the general objectives of family policies in the world, there are basic topics such as increasing fertility rates without reducing women's employment, ensuring the division of labor in the home, protecting family welfare, and compensating for the burden of childcare. When Germany, Italy, France, Belgium, Austria, and Türkiye, which are among the countries that implement social welfare conservatism in family policies, are compared, it is seen that the aid provided for family welfare is significantly lower than in other countries. In the context of protecting family welfare, an evaluation is made on the shares allocated by countries for in-kind and cash benefits, tax reductions, and other social expenditures. In our comparison with other countries on women's employment, Türkiye is the country with the highest gender gap compared to the countries compared. This situation means that women take on more family roles, especially in the axis of family policies. According to the gender gap data, it is observed that as the female employment rate increases, labor costs decrease. The increase in female employment rate of 0.6% between 2019 and 2020 in Türkiye positively affects labor costs by 5%. This situation emerges as an important indicator in the context of social protection. When the labor market participation rates (26.3%) of women, who make up half of the total population in Türkiye (49.9%), are analyzed, women's labor force participation and employment rates are far below the total population (TUIK, 2022). The participation of women in working life in Türkiye brings with it role conflict. Therefore, women have to make a choice between the maintenance and stability of family life and access to the right to work. Another reason is the insufficient level of social service opportunities that facilitate the employment of women and the employment of women in the social welfare conservatism typology. As for sharing the burden of childcare, it is seen that the parental leave practice that exists in the said countries is not in Türkiye. It is observed that maternity leave, which is at least between 32.7 and 58 weeks in the countries we compared, is applied for a total of 16 weeks in Türkiye. This situation creates pressure that women prefer to work despite their children who need care/mothers, and it can also increase the social pressure experienced by women, especially since there is no parental leave application. In the family-friendly policies supported by UNICEF, the titles of states' transition from maternity leave to parental leave, encouraging reinforced structures such as breastfeeding rooms by developing the infrastructure, the necessity of combining child care by removing individuality and implementing family welfare practices by reducing parental stress comes to the fore. This policy, which also imposes responsibility on the state to compensate for the burden of child care, is rather facilitating within the framework of preschool care services. In Türkiye, 2 out of every 100 children aged 0-2 receive pre-school education. This rate is higher in children aged 3-5 years. In Türkiye, this rate still lags behind similar countries and shows that childcare is undertaken by the mother when considered together with the female employment rate in the context of family social protection. Early childhood education and care in Türkiye has been centralized under the authority of the Ministry of National Education and the Ministry of Family and Social Policies (Aysan, 2018: 113). Despite the emphasis on increasing the availability of services and programs for young children and families since the early 1990s, pre-primary education is not compulsory. For this reason, it is seen that the burden of child care in the family is mostly fulfilled by women.